

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

હિન્દુસ્તાન પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિ. અને અન્યો

વિરુદ્ધ

સર્વેશ બેરી

૯ ડિસેમ્બર, ૨૦૦૪

[ન્યાયમૂર્તિ અરિજીત પાસાયત અને ન્યાયમૂર્તિ એસ. એચ. કાપડિયા]

સેવા કાયદો:

હિન્દુસ્તાન પેટ્રોલિયમ મેનેજમેન્ટ એમ્પ્લોઈઝ કંડક્ટ, શિષ્ટ અને અપીલ નિયમો, ૧૯૭૬:

વિભાગીય કાર્યવાહી-ફોજદારી કેસ અને વિભાગીય કાર્યવાહી એક સાથે ચાલુ રાખવી-કર્મચારીની તેની આવકના જ્ઞાત સ્ત્રોતોથી અપ્રમાણસર સંપત્તિના કબજામાં હોવાની મંજૂરી-તેની સામે દાખલ કરાયેલ આરોપપત્ર-તેની સામે વિભાગીય કાર્યવાહી પણ શરૂ કરવામાં આવી-કર્મચારીએ વિભાગીય કાર્યવાહી પર રોક લગાવવા માટે રિટ અરજી દાખલ કરી કારણ કે વિભાગીય તપાસ અને ફોજદારી કેસ બંનેમાં સામેલ મુદ્દાઓ અનિશ્ચિત હતા-ઉચ્ચ અદાલતે નિર્દેશ આપ્યો કે ફોજદારી કેસ સમાપ્ત થાય ત્યાં સુધી વિભાગીય કાર્યવાહી ચાલુ રાખવી

જોઈએ નહીં. જ્યાં સુધી ફોજદારી સુનાવણીનો આરોપ કાયદાના જટિલ પ્રશ્નો સાથે સંકળાયેલો ગંભીર પ્રકૃતિનો ન હોય ત્યાં સુધી વિભાગીય તપાસ અને ફોજદારી કેસની સુનાવણી સાથે સાથે આગળ વધવા પર કોઈ પ્રતિબંધ રહેશે નહીં-જ્યાં ફોજદારી કેસના નિકાલમાં વિલંબ થાય છે ત્યાં વિભાગીય કાર્યવાહી હાથ ધરી શકાય છે જેથી નિષ્કર્ષ પર અગાઉ પહોંચી શકાય-તથ્યો પર, વિભાગીય કાર્યવાહી અને ફોજદારી કેસને એક સાથે ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે.

શબ્દો અને વાક્યો:

"આવકના જ્ઞાત સ્ત્રોતો "-નો અર્થ-ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ની કલમ ૧૩ (૧) (ઈ) ના સંદર્ભમાં.

સામાવાળા પાસે તેની આવકના જ્ઞાત સ્ત્રોતોથી અપ્રમાણસર સંપત્તિ હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું. સામાવાળા સામે આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. સામાવાળા સામે વિભાગીય કાર્યવાહી પણ શરૂ કરવામાં આવી હતી.

સામાવાળાએ હાઈકોર્ટ સમક્ષ રિટ પિટિશન દાખલ કરીને વિનંતી કરી હતી કે ફોજદારી કેસ પૂર્ણ થાય ત્યાં સુધી વિભાગીય કાર્યવાહી પર રોક લગાવવી જોઈએ કારણ કે વિભાગીય તપાસ અને ફોજદારી કેસ બંનેમાં સામેલ મુદ્દાઓ સમાન હતા. ઉચ્ચ અદાલતે ફોજદારી કેસ પૂરો ન થાય ત્યાં સુધી વિભાગીય કાર્યવાહી ચાલુ ન રાખવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. એટલે અપીલ કરવામાં આવી છે.

અપીલને મંજૂરી આપતા, કોર્ટે ચુકાદો આપ્યો કે;

૧. તે કાયદામાં એકદમ સારી રીતે સ્થાયી સ્થિતિ છે કે મૂળભૂત રીતે ફોજદારી કેસ અને વિભાગીય કાર્યવાહીમાં સિદ્ધાંતોની કાર્યવાહી એક સાથે ચાલી શકે છે, સિવાય કે કેટલાક કિસ્સાઓમાં જ્યાં વિભાગીય કાર્યવાહી અને ફોજદારી કેસ હકીકતોના સમાન સમૂહ પર આધારિત હોય અને બંને કાર્યવાહીમાં પુરાવા

સામાન્ય હોય.આ કિસ્સાઓમાં, અદાલતે કેસની વિશેષ લાક્ષણિકતાઓને ધ્યાનમાં રાખીને નિર્ણય લેવો પડશે કે શું બંનેને એક સાથે ચાલુ રાખવું યોગ્ય રહેશે કે નહીં. [૮૩૯-ડી]

૨. વિભાગીય તપાસ અને કાર્યવાહીનો હેતુ બે અલગ અને અલગ પાસાં છે.ફોજદારી કાર્યવાહી ગુનેગાર સમાજની ફરજના ઉદ્ધંધનના ગુના માટે શરૂ કરવામાં આવે છે, અથવા જે કાયદાના ઉદ્ધંધન માટે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે ગુનેગાર જનતાને સંતોષ આપશે.તેથી અપરાધ એ જાહેર ફરજને બાકાત રાખવાના કાયદાનું ઉદ્ધંધન કરતું કૃત્ય છે.વિભાગીય તપાસ એ સેવામાં શિસ્ત જાળવવા અને જાહેર સેવાની કાર્યક્ષમતા જાળવવા માટે છે.તેથી, શિસ્તની કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવે અને શક્ય તેટલી ઝડપથી પૂર્ણ કરવામાં આવે તે અનુકૂળ રહેશે.તેથી, કોઈ પણ માર્ગદર્શિકાને લવચીક નિયમો તરીકે નિર્ધારિત કરવી ઈચ્છનીય નથી જેમાં વિભાગીય કાર્યવાહી ગુનેગાર અધિકારી સામે ફોજદારી કેસમાં સુનાવણી બાકી રહે ત્યાં સુધી રોકી શકાય અથવા ન પણ રાખી શકાય.દરેક કેસને તેની પોતાની હકીકતો અને સંજોગોની પૃષ્ઠભૂમિમાં ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે.એક સાથે આગળ વધવા માટે કોઈ પ્રતિબંધ રહેશે નહીં.વિભાગીય તપાસ અને ફોજદારી કેસની સુનાવણી સિવાય કે ફોજદારી સુનાવણીમાં આરોપ ગંભીર પ્રકૃતિનો હોય જેમાં હકીકત અને કાયદાના જટિલ પ્રશ્નો સામેલ હોય. ગુના સામાન્ય રીતે જાહેર ફરજનું ઉદ્ધંધન સૂચવે છે, જે ફોજદારી કાયદા હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ખાનગી અધિકારોથી અલગ છે.જ્યારે ફોજદારી ગુના માટે સુનાવણી હાથ ધરવામાં આવે છે ત્યારે તે ભારત પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨ ની જોગવાઈઓ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત પુરાવા અનુસાર ગુનાના પુરાવા અનુસાર હોવી જોઈએ. કન્વર્સ એ વિભાગીય તપાસનો કેસ છે.વિભાગીય કાર્યવાહીમાં તપાસ સંબંધિત વૈધાનિક નિયમો અથવા કાયદા હેઠળ વ્યાખ્યાયિત તેના ગેરવર્તણૂક માટે તેને સજા આપવા માટે ગુનેગાર અધિકારીના વર્તન અથવા ફરજના ઉદ્ધંધન સાથે સંબંધિત છે.પુરાવા અધિનિયમના પુરાવા અથવા લાગુ થવાના કડક ધોરણને બાકાત રાખવામાં આવે છે તે એક સ્થાયી કાનૂની સ્થિતિ

છે.આ સંજોગોમાં, જે જોવાની જરૂર છે તે એ છે કે શું વિભાગીય તપાસ ફોજદારી કેસમાં સુનાવણીમાં તેના બચાવમાં ગુનેગારને ગંભીરતાથી પૂર્વગ્રહ કરશે કે કેમ.દરેક કેસમાં તેની પોતાની હકીકતો અને સંજોગોના આધારે ધ્યાનમાં લેવું એ હંમેશા હકીકતનો પ્રશ્ન છે. [૮૩૯-ઈ, એફ, જી, એચ; ૮૪૦-એ, બી]

ડેપો મેનેજર, એ. પી. સ્ટેટ રોડ ટ્રાન્સપોર્ટ કોર્પોરેશન વિ. મોહમ્મદ યુસુફ મિયા અને અન્યો, [૧૯૯૭] ૨ એસસીસી ૬૯૯, અનુસર્યા.

રાજસ્થાન રાજ્ય વિરુદ્ધ બી. કે. મીના, [૧૯૯૬] ૬ એસ. સી. સી. ૪૧૭ પર આધાર રાખ્યો હતો.

કેપ્ટન એમ. પોલ એન્યની વિ. ભારત ગોલ્ડ માઈન્સ લિમિટેડ, (૧૯૯૯) ૩ એસસીસી ૬૭૯ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૩. કયા કિસ્સામાં વિભાગીય કાર્યવાહી પર રોક લગાવવાની છે તે અંગે કોઈ સ્ટ્રેઈટફોર્વર્ડ ફોર્મ્યુલા હોઈ શકે નહીં.એવા કિસ્સાઓ હોઈ શકે છે કે જ્યાં ગુનેગાર અધિકારી દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી વિલંબિત પદ્ધતિ દ્વારા કેસની સુનાવણી લાંબી થઈ જાય.તેને એક તરફ ફોજદારી કેસ લંબાવવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી અને તે જ સમયે દલીલ કરી શકાય છે કે વિભાગીય કાર્યવાહીને આ આધાર પર રોકવી જોઈએ કે ફોજદારી કેસ બાકી છે.[૮૪૦-ઈ]

૪. ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ની કલમ ૧૩ (૧) (ઈ) માં "આવકના જ્ઞાત સ્ત્રોતો" શબ્દપ્રયોગ સત્તાવાળાઓને જાણીતા સ્ત્રોત સાથે સંબંધિત છે, આરોપી સાથે નહીં.અસ્કયામતો કેવી રીતે હસ્તગત કરવામાં આવી હતી અને આવકના કયા સ્ત્રોતમાંથી તે આરોપીની વિશેષ જાણકારીમાં છે.તેથી, વિભાગીય કાર્યવાહીમાં સંરક્ષણની કોઈપણ જાહેરાતનો કોઈ પ્રશ્ન જ નથી.ફોજદારી કેસમાં આરોપીએ સંપાદનનો સ્ત્રોત સાબિત કરવો પડે છે.તેણે તેના માટે સંતોષકારક રીતે હિસાબ આપવો પડશે.[૮૪૧-એફ, જી]

પ. તે સ્થિતિ હોવાથી, ઉચ્ચ અદાલતે ફોજદારી આરોપના નિષ્કર્ષ સુધી વિભાગીય કાર્યવાહી પર સ્ટે મૂકવાનો નિર્દેશ આપવો વાજબી ન હતો.જ્યાં ફોજદારી કેસના નિકાલમાં વિલંબ થાય છે ત્યાં વિભાગીય કાર્યવાહી હાથ ધરી શકાય છે જેથી વહેલામાં વહેલી તારીખે નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકાય.જો આખરે કર્મચારી દોષિત સાબિત ન થાય તો તેનું સન્માન સાબિત થઈ શકે છે અને જો તે દોષિત પુરવાર થાય તો નિયોક્તા તેને વહેલી તકે છૂટકારો મેળવી શકે છે.
[૮૪૨-એ, બી]

કેપ્ટન એમ. પોલ એન્થની વિ. ભારત ગોલ્ડ માઈન્સ લિમિટેડ,
[૧૯૯૯] ૩ એસ. સી. સી. ૬૭૯ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

દીવાની અપીલી હુકમત

સિવિલ અપીલ નં. ૭૯૮૦/૨૦૦૪.

ડબલ્યુ.એ. નં. ૧૦૮૮/૨૦૦૩ માં આંધ્ર પ્રદેશ હાઈકોર્ટના
૦૨.૦૭.૨૦૦૩ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તાઓ વતી વી. કે. રાવ અને સુશ્રી મધુ સિકરી.

સામાવાળા વતી ડી. મહેશ બાબુ.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ અરિજીત પસાયત દ્વારા જાહેર કરવામાં આવ્યો.

પરવાનગી આપવામાં આવી.

અપીલકર્તાઓ આંધ્રપ્રદેશ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ દ્વારા આપવામાં
આવેલા ચુકાદાની કાયદેસરતા પર સવાલ ઉઠાવે છે, જેણે વિદ્વાન સિંગલ જજના

ચુકાદાને રદ કર્યો હતો અને નિર્દેશ આપ્યો હતો કે ફોજદારી આરોપ પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી વિભાગીય કાર્યવાહી ચાલુ રાખવી જોઈએ નહીં.

સંક્ષિપ્તમાં પૃષ્ઠભૂમિ હકીકતો નીચે મુજબ છે:

હિન્દુસ્તાન પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિ. (હવે પછી નિયોક્તા તરીકે ઉલ્લેખિત) એ ભારત સરકારનું સાહસ છે.

સેન્ટ્રલ બ્યુરો ઓફ ઇન્વેસ્ટિગેશન (ટૂંકમાં 'સી.બી.આઈ.') ના અધિકારીઓએ સામાવાળા (હવે પછી 'કર્મચારી' તરીકે ઉલ્લેખિત) ના ઘરે ૧૩.૩.૧૯૯૮ પર દરોડા પાડ્યા હતા અને જાણવા મળ્યું હતું કે તેની પાસે આવકના જ્ઞાત સ્ત્રોતોથી વધુ સંપત્તિ છે અને પરિણામે પ.પ.૧૯૯૮ પર કેસ નોંધવામાં આવ્યો હતો.તપાસ પૂર્ણ થયા બાદ આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું.આ દરમિયાન સામાવાળા સામે વિભાગીય કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી અને આરોપપત્ર બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું.કર્મચારીએ આંધ્ર પ્રદેશ હાઈકોર્ટ સમક્ષ રિટ પિટિશન દાખલ કરીને વલણ અપનાવ્યું હતું કે ફોજદારી કેસ પૂર્ણ થાય ત્યાં સુધી વિભાગીય કાર્યવાહી પર રોક લગાવવી જોઈએ. એવું ખાસ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે એકવાર ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે મંજૂરી આપવામાં આવી જાય તે પછી વિભાગીય કાર્યવાહી શરૂ કરવા અને ચાલુ રાખવા માટે આગળ કંઈ નથી કારણ કે વિભાગીય તપાસ અને ફોજદારી કેસ બંનેમાં સામેલ મુદ્દાઓ સમાન છે.અપીલકર્તાઓએ જવાબી સોગંદનામું દાખલ કરીને જણાવ્યું હતું કે વર્ષ ૧૯૮૮માં દરોડા પાડવામાં આવ્યા હતા અને તપાસ પૂર્ણ થયા પછી, સી.બી.આઈ. એ નિયોક્તા-અપીલકર્તા નં.૧ ૨૧.૧૨.૨૦૦૦ પર

કાર્યવાહીને મંજૂરી આપવા માટે અને ૧૯.૬.૨૦૦૧ મંજૂરી પર કર્મચારી સામે ફોજદારી આરોપો માટે કાર્યવાહી કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે. સીબીઆઈએ આરોપપત્ર દાખલ કર્યું હોવા છતાં ચાર વર્ષ સુધી કોઈ નોંધપાત્ર પ્રગતિ થઈ ન હતી. નિયોક્તાએ આ આધાર પર શિસ્તની કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી કે નિયોક્તા-કોર્પોરેશનની સેવામાં કર્મચારીનું ચાલુ રહેવું એ જાહેર હિતમાં નહીં હોય. વિદ્વાન સિંગલ જજે રિટ પિટિશનને ફગાવી દીધી હતી અને જણાવ્યું હતું કે વિભાગીય કાર્યવાહી અને ફોજદારી કેસ એક સાથે ચાલુ રાખવા પર કોઈ કાનૂની પ્રતિબંધ નથી, તેમ છતાં તે સમાન અથવા સમાન હકીકતો પર આધારિત છે. આ અદાલતના નિર્ણયનો સંદર્ભ કેપ્ટન એમ. પોલ એન્થની વિરુદ્ધ ભારત ગોલ્ડ માઈન્સ લિ. અને એ. એન. આર. માં આપવામાં આવ્યો હતો. (૧૯૯૯ (૩) એસસીસી ૬૭૯). કર્મચારી દ્વારા રિટ અપીલમાં હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ અપીલમાં આ બાબત હાથ ધરવામાં આવી હતી અને વિવાદિત વાદગ્રસ્ત ચુકાદો દ્વારા હાઈકોર્ટે ચુકાદો આપ્યો હતો કે આરોપપત્રમાં ૩ આરોપો દર્શાવવામાં આવ્યા હતા. પ્રથમ આવકના જ્ઞાત સ્ત્રોતોથી અપ્રમાણસર અસ્કયામતોના કબજા સાથે સંબંધિત છે અને અન્ય બે ગેરવર્તણૂક સાથે સંબંધિત છે (એ) સાચું મિલકત વળતર દાખલ ન કરવું અને/અથવા (બી) હિન્દુસ્તાન પેટ્રોલિયમ મેનેજમેન્ટ એમ્પ્લોઈઝ કંડક્ટ, શિસ્ત અને અપીલ નિયમો, ૧૯૭૬ (ટૂંકમાં 'નિયમો') ના નિયમ ૧૩(૧)(સી) હેઠળ જરૂરી કેટલાક વર્ષો સુધી વળતર દાખલ ન કરવું. ત્રીજો આરોપ પ્રતિવાદી-કર્મચારી દ્વારા વર્ષ ૧૯૯૧-૯૨, ૧૯૯૪-૯૫, ૧૯૯૫-૯૬, ૧૯૯૬-૯૭ અને ૧૯૯૭-૯૮ માટે મિલકત

વળતર ફાઈલ કરવામાં નિષ્ફળતા સાથે સંબંધિત છે. ઉચ્ચ અદાલતે જણાવ્યું હતું કે જોકે આરોપો ૨ અને ૩ જાહેર ન કરવા અથવા મિલકતના વળતરની રજૂઆત ન કરવા સાથે સંબંધિત છે, તેઓ આવકના જાણીતા સ્ત્રોતોથી અપ્રમાણસર સંપત્તિના કબજાને લગતા પ્રથમ આરોપો સાથે સંબંધિત છે. ફોજદારી કેસ પૂરો થાય ત્યાં સુધી અપીલકર્તાઓને વિભાગીય કાર્યવાહી ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવી સલામત રહેશે નહીં. જો કે, વહેલા નિકાલ માટે પગલાં લેવાની તક આપવામાં આવી હતી.

અપીલના સમર્થનમાં, અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન કાઉન્સેલ રજૂઆત કરી હતી કે ઉપર સૂચવ્યા મુજબ આરોપ ૨ અને ૩ આરોપ નં. ૧ જે આવકના જાણીતા સ્ત્રોતોથી અપ્રમાણસર અસ્કયામતોના કબજા સાથે સંબંધિત છે. ફોજદારી અદાલત પાસે તે આરોપો સાથે વ્યવહાર કરવાનો કોઈ પ્રસંગ રહેશે નહીં. વધુમાં ફોજદારી કેસ ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ (ટૂંકમાં 'ભ્ર.રો. અધિનિયમ') ની કલમ ૧૩(૧)(ઈ) સાથે વાંચીને કલમ ૧૩ (૨) હેઠળ છે. અપીલકર્તાઓની નિયુક્તિમાં સામાવાળાને ચાલુ રાખવો યોગ્ય રહેશે નહીં કારણ કે તે જાહેર હિતમાં નહીં હોય અને કોઈ પણ સંજોગોમાં સામાવાળા વિભાગીય કાર્યવાહીમાં તમામ આરોપો સાથે સંબંધિત તથ્યો રજૂ કરી શકશે.

તેનાથી વિપરીત, સામાવાળાના વિદ્વાન કાઉન્સેલ રજૂઆત કરી હતી કે સામાવાળા-કર્મચારીએ તેનો બચાવ જાહેર કરવો પડશે અને કોઈ પણ સંજોગોમાં નં. ૧ તે નિયમોની કોઈપણ જોગવાઈઓ દ્વારા આવરી લેવામાં આવતી નથી અને વિભાગીય સત્તાવાળાઓ પાસે કોઈપણ વિભાગીય કાર્યવાહીમાં આ

બાબત સાથે વ્યવહાર કરવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી.વધુમાં, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ટ્રાયલ શરૂ થઈ ગઈ છે અને તેથી, કેપ્ટન એમ. પોલ એન્યનીના કેસમાં (ઉપરોક્ત) જે કહેવામાં આવ્યું છે તેને ધ્યાનમાં રાખીને હાઈકોર્ટનો આદેશ સાચો છે.

કાયદામાં તે એકદમ સારી રીતે સ્થાપિત સ્થિતિ છે કે મૂળભૂત સિદ્ધાંતો પર ફોજદારી કેસ અને વિભાગીય કાર્યવાહી એક સાથે ચાલી શકે છે, સિવાય કે કેટલાક કિસ્સાઓમાં જ્યાં વિભાગીય કાર્યવાહી અને ફોજદારી કેસ હકીકતોના સમાન સમૂહ પર આધારિત હોય અને બંને કાર્યવાહીમાં પુરાવા સામાન્ય હોય.આ કિસ્સાઓમાં, અદાલતે કેસની વિશેષ લાક્ષણિકતાઓને ધ્યાનમાં રાખીને નિર્ણય લેવો પડશે કે શું બંનેને એક સાથે ચાલુ રાખવું યોગ્ય રહેશે કે નહીં.

વિભાગીય તપાસ અને કાર્યવાહીનો હેતુ બે અલગ અને અલગ પાસાં છે.ફોજદારી કાર્યવાહી ગુનેગારની સમાજ પ્રત્યેની ફરજના ઉદ્ધંધન માટેના ગુના માટે શરૂ કરવામાં આવે છે, અથવા જે કાયદામાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે ગુનેગાર જનતાને સંતોષ આપશે.તેથી ગુનો એ કાયદાનું ઉદ્ધંધન અથવા જાહેર ફરજને બાકાત રાખવાનું કૃત્ય છે.વિભાગીય તપાસ એ સેવામાં શિસ્ત જાળવવા અને જાહેર સેવાની કાર્યક્ષમતા જાળવવા માટે છે.તેથી, શિસ્તની કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવે અને શક્ય તેટલી ઝડપથી પૂર્ણ કરવામાં આવે તે અનુકૂળ રહેશે.તેથી, કોઈ પણ માર્ગદર્શિકાને લવચીક નિયમો તરીકે નિર્ધારિત કરવી ઈચ્છનીય નથી જેમાં વિભાગીય કાર્યવાહી ગુનેગાર અધિકારી સામે ફોજદારી કેસમાં સુનાવણી બાકી રહે ત્યાં સુધી રોકી શકાય અથવા ન પણ રાખી

શકાય.દરેક કેસને તેની પોતાની હકીકતો અને સંજોગોની પૃષ્ઠભૂમિમાં ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે.જ્યાં સુધી ફોજદારી સુનાવણીમાં તથ્ય અને કાયદાના જટિલ પ્રશ્નો સાથે સંકળાયેલો આરોપ ગંભીર પ્રકૃતિનો ન હોય ત્યાં સુધી વિભાગીય તપાસ અને ફોજદારી કેસની સુનાવણી સાથે સાથે આગળ વધવા પર કોઈ પ્રતિબંધ રહેશે નહીં.ગુના સામાન્ય રીતે જાહેર ફરજનું ઉદ્ધંધન સૂચવે છે, જે ફોજદારી કાયદા હેઠળ સજા પામેલા માત્ર ખાનગી અધિકારોથી અલગ છે.જ્યારે ફોજદારી ગુના માટે સુનાવણી હાથ ધરવામાં આવે છે ત્યારે તે ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ ૧૮૭૨ (ટૂંકમાં 'પુરાવા અધિનિયમ') ની જોગવાઈઓ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત પુરાવા અનુસાર ગુનાના પુરાવા અનુસાર હોવી જોઈએ.કન્વર્સ એ વિભાગીય તપાસનો કેસ છે.વિભાગીય કાર્યવાહીમાં તપાસ સંબંધિત વૈધાનિક નિયમો અથવા કાયદા હેઠળ વ્યાખ્યાયિત તેના ગેરવર્તણૂક માટે તેને સજા આપવા માટે ગુનેગાર અધિકારીના વર્તન અથવા ફરજના ઉદ્ધંધન સાથે સંબંધિત છે.પુરાવા અધિનિયમના પુરાવા અથવા લાગુ થવાના કડક ધોરણને બાકાત રાખવામાં આવે છે તે એક સ્થાયી કાનૂની સ્થિતિ છે.આ સંજોગોમાં, જે જોવાની જરૂર છે તે એ છે કે શું વિભાગીય તપાસ ફોજદારી કેસમાં સુનાવણીમાં તેના બચાવમાં ગુનેગારને ગંભીરતાથી પૂર્વગ્રહ કરશે કે કેમ.દરેક કેસમાં તેની પોતાની હકીકતો અને સંજોગોના આધારે ધ્યાનમાં લેવું એ હંમેશા હકીકતનો પ્રશ્ન છે.

ડેપો મેનેજર, એ. પી. સ્ટેટ રોડ ટ્રાન્સપોર્ટ કોર્પોરેશન વિ. મોહમ્મદ કેસમાં આ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચ.યુસુફ મિયા અને અન્યો ઓઆરએસ.

(૧૯૯૭ (૨) એસ. સી. સી. ૬૯૯) એ ઉપરોક્ત રેખાઓ પર કાનૂની સ્થિતિનું ખૂબ વિગતવાર વિશ્લેષણ કર્યું.

ઉપરોક્ત સ્થિતિ રાજસ્થાન રાજ્ય વિરુદ્ધ બી. કે. મીના (૧૯૯૬ (૬) એસસીસી ૪૧૭) માં પણ નોંધવામાં આવી હતી.

કયા કિસ્સામાં વિભાગીય કાર્યવાહી પર રોક લગાવવી તે અંગે કોઈ સ્ટ્રેટ જેકેટ ફોર્મ્યુલા હોઈ શકે નહીં. એવા કિસ્સાઓ હોઈ શકે છે કે જ્યાં ગુનેગાર અધિકારી દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી વિલંબિત પદ્ધતિ દ્વારા કેસની સુનાવણી લાંબી થઈ જાય. તેને એક તરફ ફોજદારી કેસ લંબાવવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી અને તે જ સમયે દલીલ કરી શકાય છે કે ફોજદારી કેસ પેન્ડિંગ છે તેના આધારે વિભાગીય કાર્યવાહી પર રોક લગાવવી જોઈએ.

કેપ્ટન એમ. પોલ એન્થનીના કેસમાં (ઉપરોક્ત) આ અદાલતે કેટલીક હકીકતો સૂચવી હતી જે ફોજદારી કેસના પેન્ડન્સી દરમિયાન વિભાગીય કાર્યવાહીને સ્થગિત રાખવી જોઈએ કે કેમ તે પ્રશ્નને સંચાલિત કરશે. ફક્ત ૨૨ માં વિવિધ નિર્ણયોમાંથી અનુમાન કરી શકાય તેવા તારણોનો સારાંશ આપવામાં આવ્યો હતો. તે આ પ્રમાણે છે:

- (૧) ફોજદારી કેસમાં વિભાગીય કાર્યવાહી અને કાર્યવાહી એક સાથે આગળ વધી શકે છે કારણ કે તેમને એક સાથે હાથ ધરવા પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી, જોકે અલગથી.
- (૨) જો વિભાગીય કાર્યવાહી અને ફોજદારી કેસ સમાન અને સમાન તથ્યો પર આધારિત હોય અને ગુનેગાર કર્મચારી સામેના ફોજદારી કેસમાં આરોપ ગંભીર પ્રકૃતિનો હોય જેમાં કાયદા અને હકીકતના

જટિલ પ્રશ્નો સામેલ હોય, તો ફોજદારી કેસ સમાપ્ત થાય ત્યાં સુધી વિભાગીય કાર્યવાહી પર રોક લગાવવી ઈચ્છનીય રહેશે.

(૩) ફોજદારી કેસમાં આરોપની પ્રકૃતિ ગંભીર છે કે કેમ અને તે કેસમાં હકીકત અને કાયદાના જટિલ પ્રશ્નો સામેલ છે કે કેમ તે ગુનાની પ્રકૃતિ, તપાસ દરમિયાન તેની સામે એકત્રિત કરવામાં આવેલા પુરાવા અને સામગ્રીના આધારે કર્મચારી સામે શરૂ કરવામાં આવેલા કેસની પ્રકૃતિ અથવા આરોપપત્રમાં પ્રતિબિંબિત થાય છે તેના પર નિર્ભર રહેશે.

(૪) ઉપરોક્ત (૧) અને (૩) માં ઉલ્લેખિત પરિબલોને વિભાગીય કાર્યવાહી પર રોક લગાવવા માટે અલગથી ગણી શકાય નહીં પરંતુ વિભાગીય કાર્યવાહીમાં બિનજરૂરી વિલંબ ન કરી શકાય તે હકીકતને યોગ્ય ધ્યાન આપવું પડશે.

(૫) જો ફોજદારી કેસ આગળ ન વધે અથવા તેના નિકાલમાં બિનજરૂરી વિલંબ થઈ રહ્યો હોય, તો વિભાગીય કાર્યવાહી, ભલે તે ફોજદારી કેસની પેન્ડન્સીને કારણે રોકવામાં આવી હોય, તેને ફરી શરૂ કરી શકાય છે અને તેને વહેલી તકે સમાપ્ત કરવા માટે કાર્યવાહી કરી શકાય છે, જેથી જો કર્મચારી દોષિત સાબિત ન થાય તો તેનું સન્માન સાબિત થઈ શકે અને જો તે દોષી સાબિત થાય, તો વહીવટ તેને વહેલી તકે છૂટકારો મેળવી શકે છે.

એ નોંધવું જોઈએ કે ભ્ર.રો. અધિનિયમની કલમ ૧૩(૧)(ઈ) સાથે સંકળાયેલા કેસોમાં, આરોપીની જવાબદારી એ સાબિત કરવાની છે કે મળી આવેલી સંપત્તિ આવકના જાણીતા સ્ત્રોતોથી અપ્રમાણસર ન હતી. 'આવકના જ્ઞાત સ્ત્રોતો' શબ્દપ્રયોગ સત્તાવાળાઓને જાણીતા સ્ત્રોતો સાથે સંબંધિત છે,

આરોપી સાથે નહીં. બ્ર.રો. અધિનિયમની કલમ ૧૩(૧) ના સ્પષ્ટીકરણમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે કલમના હેતુઓ માટે, "આવકના જ્ઞાત સ્ત્રોતો" એટલે કોઈપણ કાયદેસર સ્ત્રોતમાંથી મેળવેલી આવક અને આવી રસીદની જાણ કોઈપણ કાયદા, નિયમો અથવા આદેશોની જોગવાઈઓ અનુસાર કરવામાં આવી છે જે હાલમાં જાહેર સેવકને લાગુ પડે છે.અસ્કયામતો કેવી રીતે હસ્તગત કરવામાં આવી હતી અને આવકના કયા સ્ત્રોતમાંથી તે આરોપીની વિશેષ જાણકારીમાં છે.તેથી, વિભાગીય કાર્યવાહીમાં સંરક્ષણની કોઈપણ જાહેરાતનો કોઈ પ્રશ્ન જ નથી.ફોજદારી કેસમાં આરોપીએ સંપાદનનો સ્ત્રોત સાબિત કરવો પડે છે.તેણે તેના માટે સંતોષકારક રીતે હિસાબ આપવો પડશે.વધુમાં, આરોપ ૨ અને ૩ દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલા મુદ્દાઓ ફોજદારી કેસમાં ચુકાદાનો વિષય ન હોઈ શકે.

તે સ્થિતિ હોવાથી, ઉચ્ચ અદાલતે ફોજદારી આરોપના નિષ્કર્ષ સુધી વિભાગીય કાર્યવાહી પર સ્ટે મૂકવાનો નિર્દેશ આપવો વાજબી ન હતો.જેમ કે કેપ્ટન એમ. પોલ એન્થનીના કેસમાં (ઉપરોક્ત) નોંધ્યું છે કે જ્યાં ફોજદારી કેસના નિકાલમાં વિલંબ થાય છે ત્યાં વિભાગીય કાર્યવાહી હાથ ધરી શકાય છે જેથી વહેલામાં વહેલી તારીખે નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકાય.જો આખરે કર્મચારી દોષિત સાબિત ન થાય તો તેનું સન્માન સાબિત થઈ શકે છે અને જો તે દોષિત પુરવાર થાય તો નિયોક્તા તેને વહેલી તકે છૂટકારો મેળવી શકે છે.

ફોજદારી કેસ સાથે સંબંધિત પાસાઓ અંગે અમે કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરતા નથી.અપીલકર્તાઓ વિભાગીય કાર્યવાહી ચાલુ રાખવા માટે સ્વતંત્ર

છે.ફોજદારી સુનાવણી શરૂ થઈ ગઈ હોવાથી, તેના ઝડપી નિકાલ માટે અદાલતને મદદ કરવી એ પક્ષકારોના હિતમાં રહેશે.

ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ વિના અપીલને તે મુજબ મંજૂરી આપવામાં આવે છે.

અપીલને મંજૂરી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.